

Rekonštrukcia budovy Útulku

Zrekonštruované priestory našej komunity plánujeme odovzdať do užívania v októbri.

Európsky deň židovskej kultúry

Pri príležitosti Európskeho dňa židovskej kultúry v nedeľu 4. septembra 2016 pripravila Židovská náboženská obec v Komárne pre vás celodenný program, na ktorý srdečne očakávame každého záujemcu.

Tohtoročnou ústrednou témou sú židovské jazyky. Vstup je voľný a program je otvorený pre každého. Tlmočenie do slovenského a maďarského jazyka bude zabezpečené.

11:00 – Odhalenie pamätnej tabule lekára a niekdajšieho riaditeľa komárňanskej nemocnice Móra Lipschera. Miesto konania: budova chirurgického oddelenia komárňanskej nemocnice, Mederčská ulica.

Program pokračuje od 12:30 hodiny v budove Útulku (Eötvösova ul. 15).

12:30 – Kóšer obed – kulinárske špeciality piešťanskej rebecen Biny Stiefel
Obed je zdarma, treba sa však vopred zaregistrovať do 28. augusta na adrese kile@menhaz.sk.

13:30 – Alebo nie – promócia novej knihy Györgya Ságiho

György Sági sa narodil v Budapešti v roku 1957. V duchu rodinných tradícií sa vyučil za krajčír, neskôr získal právnické vzdelanie. Svoje odborné znalosti zúročil ako právny poradca najväčších maďarských odevných závodov. Pred niekoľkými rokmi sa začal venovať žurnalistike (zábavné periodikum Ludas Matyi), potom si otvoril advokátsku kanceláriu. Písanie ho však nepustilo, ba čo viac!

14:00 – Synagogy na Slovensku včera a dnes – prednáška Jozefa Dukesa

Jozef Dukes je poľnohospodárskym inžinierom na dôchodku. Vo svojej prednáške prezentuje výsledky svojich výskumov.

14:30 – Jidiš v Strednej Európe

Szonja Ráhel Komoróczy, absolventka hebraistiky a judaistiky, vedecká pracovníčka Inštitútu pre výskum menšín Maďarskej akadémie vied. Prednáška prezentuje rozšírenie jazyka jidiš v strednej Európe, hovorí o tom, kedy a aké jidiš jazyky vznikli a čo sa s nimi stalo do začiatku 20. storočia.

(Pokračovanie na strane č. 4.)

Myšlienky redaktora

Vo štvrtok ráno ma prebudila myšlienka, že som zabudol napísať Myšlienky redaktora do augustového čísla. Slúbil som grafikovi, že tento materiál bude stáť rubrikou nášho periodika.

Život je krutý. Ešte som sa ani poriadne nezamyslel nad aktuálnou témou, keď zazvonil telefón. „Teraz som sa dozvedel, že Balázs Szverle ráno odpadol a už mu nebolo pomoci“ – povedal mi zlyhávajúcim hlasom môj starší brat. Jeho slová ma zarazili. To nemôže byť pravda! Ešte pred pár dňami som redigoval jeho článok o najnovších dobrodružstvách prežitých v Izraeli. S dojatím som čítal jeho riadky o zážitkoch, ktoré získal ako dobrovoľník v ereckej armáde, kde pôsobil už po tretíkrát. Jeho láska k Svätej zemi bola mimoriadna, tragická správa dodala jeho myšlienkam zvláštny podtón. Prosím, prečítajte si ich na piatej strane našich novín.

Len pred niekoľkými dňami sme obdržali návrh Maďarsko-izraelského družobného spolku Hanny Szenes, aby sme Balázsovi udelili cenu Kehila Chaver. Počas Európskeho dňa židovskej kultúry už bude v našej synagóge chýbať. Pokúšam sa spomenúť si, ako dlho som ho poznal, ale nedarí sa mi. Dlhé roky bol súčasťou – ako ťažko len píšem slovíčko „bol“ – našej komunity, vlakom z mesta Bicske vždy dorazil na stretnutia Klubu Shalom, zúčastňoval sa na našich sviatkoch i výletoch. Nikdy viac si nepodáme ruky, nespýta sa: „Čo nového v Budapešti?“

(Pokračovanie na strane č. 4.)

120 rokov Útulku – výzva

Dňa 11. októbra tohto roku oslavuje svoje 120. narodeniny budova Útulku v Komárne. Pri príležitosti tohto významného jubilea plánujeme inštalovať výstavu a vydať publikáciu. V tejto súvislosti čakáme vaše archívne fotografie, príbehy a dobové ilustrácie. Prihlásiť sa môžete do 30. septembra 2016 na adrese kile@menhaz.sk. Na tých, ktorí nám materiály poskytnú, čaká knižná odmena. Narodeninová oslava komunitného centra sa bude konať v nedeľu 23. októbra. ■

Návštevníci v Útulku

Počas uplynulých týždňov navštívilo Židovskú náboženskú obec množstvo našich súvercov z Izraela, ktorí hľadali svoje korene. Každý z nich sa zaujímal o svojich predkov z mesta a okolia. Príslušníci druhej, tretej a štvrtej generácie sa chceli dozvedieť akékoľvek podrobnosti o každodennom živote svojich rodín z obdobia pred holokaustom. Hostí, ktorí navštívili Mikromúzeum Ármina Schnitzera, synagógu a niektorí aj cintorín, privítal predseda ŽNO v Komárne Anton Pasternák s manželkou Zuzanou. Organizovanie týchto návštev sprostredkoval András Paszternák. ■

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

☆ Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Shalom podporili: F.P. s rodinou a anonymní darcovia. Ďakujeme!

☆ Po takmer ročnom vybavovaní schválil Nitriansky samosprávny kraj umiestnenie pamätnej tabule v areáli komárňanskej nemocnice na pamiatku Móra Lipschera, niekdajšieho riaditeľa tejto ustanovizne.

☆ Aj počas letných mesiacov sme pokračovali v realizácii našich projektov, resp. vyúčtovaní ukončených akcií.

☆ V júli pokračovala aj rekonštrukcia budovy Útulku, postupne realizujeme stavebno-priemyselné práce. Stavebné práce plánujeme dokončiť koncom augusta. Po zariadení jednotlivých miestností a presťahovaní odovzdáme priestory slávnostne do užívania pri príležitosti sviatku Sukot. Zároveň oslávim aj 120. narodeniny budovy Útulku. Ďakujeme všetkým, ktorí prispeli svojou prácou!

Kóšer pekárenské výrobky

Kóšer pekárenské výrobky z po-knuky budapeštianskej kóšer pekárne (www.koserpekseg.hu) si možno najbližšie objednať na piatok 2. septembra 2016. **Vaše objednávky očakávame do 31. augusta** (streda) na e-mailovej adrese kile@menhaz.sk, alebo na telefónnom čísle 7731-224. Pekárenské výrobky si môžete prevziať v piatok popoludní v budove Útulku. ■

Slávnostný prejav Ing. Antona Pasternáka, predsedu ŽNO Komárno, na spomienkovej slávnosti na židovskom cintoríne v Komárne 5. 6. 2016.

„Túto vlasť som teda stratil“ - píše vo svojom diele *Deväť kufrov Béla Zsolt, ktorý sa narodil v Komárome a v spomínanej knihe spracúva tému holokaustu.*

Pred 72 rokmi, v lete roku 1944, prišli o svoju vlasť i o milované mesto tisícky ľudí, ktorých deportovali z Komárna. Dnes sa schádzame po sedemdesiaty prvýkrát, aby sme na nich spomínali.

Smútočná modlitba znie za príslušníkov židovskej náboženskej obce v Komárne. Za tých, po ktorých nezostala na oboch brehoch Dunaja takmer ani zmienka. Hlavným motívom tohoročného pietneho aktu je osud jednotlivcov, osud každého jedného z nich. Práve o tom hovorí báseň Erzsébet Váradi Beck Jenőné:

„Vrátila som sa domov v jeden z horúcich júlových dní.
Nikto ma nečakal! Len dvor sťa cintorín, buriny plný.
Dom ležal ticho a chladne ako veľká truhla,
a ja som tam stála úplne cudzia. A pocítila som, že všetko
šťastie žitia ľudského za mnou sa zatvorilo, a už ma nečaká nikde, nikto.

Odišli všetci, môjmu srdcu milí, ako keď víchor odveje!
Zostala po nich len spomienka bolestná, niet už útechy
ani nádeje.

Drahý ich popol priviň k sebe, oh, matka zem, a láskaj
ho jemne.

Keď vietor nad Dachauom a Osvienčimom veje, nech
spieva o bolesti večnej.”

Chýbajú nám prarodičia, sestry a bratia, ktorých sme nikdy nevideli a chýbajú nám aj ich nenarodené deti. A obeť holokaustu dodnes chýbajú z obchodného a kultúrneho života nášho mesta.

Mnohokrát, na mnohých miestach, sme už počuli: dost bolo spomienok, všetko sme si už povedali. Nie je to tak, dodnes sa vynárajú nové informácie a poznatky, avšak očitých svedkov je čoraz menej.

Dnes spomíname aj na pani Évu Abramovics Deutsch Lajosné, jednu z posledných deportovaných z Komárna, ktorú sme osobne poznali a ktorá vyrástla v neďalekej obci Csém. Pred niekoľkými rokmi sme sa s ňou stretli na Dni martýrov. Zomrela 89-ročná pred niekoľkými týždňami v Budapešti. Napriek svojmu vysokému veku sa takmer každý piatok večer zúčastnila bohoslužieb v synagóge na ulici Frankel Leó. Málokto pozná jej príbeh. O svojom detstve, o pobyte v gete, o deportácii, o smrti svojej 80-ročnej babky a 13-ročnej mladšej sestry v Osvienčime, o strate otca a o tom, ako so svojou matkou prežila holokaust, porozprávala pred dvoma rokmi riaditeľke Múzea Györgya Klapku v Komárome, Emese Számadó. Hovorila aj o tom, ako sa spolu s mamkou vrátili do Csému, kde v ich dome žili už iní, a aj o tom, že svoju kariéru štátneho úradníka dotiahla až na vedúcu sekcie na ministerstve, resp. že založila Maďarský reklamný zväz.

Dnes, už, žiaľ nie je medzi nami. Nech je požehnaná jej pamiatka. Verím, že aj jej životný príbeh spoznajú žiaci

miestnych škôl, prečítajú si jej spomienky, pozrú si jej fotografie – pretože len takýto prístup nám pomôže v tom, aby vyrastajúca generácia vedela, čo sa tu pred sedemdesiatimi rokmi udialo, čomu sa prizeralo miestne obyvateľstvo, čo urobili so svojimi blíznymi a ich majetkom.

Denník Új Szó nedávno zverejnil zvláštny článok s názvom „Aj pedagóg môže byť extrémistom“. Píše sa v ňom o pedagógoch z Komárna a okolia, ktorí otvorene vyznávajú extrémistické názory, z času na čas popierajú holokaust a sú nesmierne protiizraelsky naladení. Je zarážajúce, že sa to deje dnes a bez akýchkoľvek následkov.

Nechýbajú však, našťastie, ani pozitívne príklady. Vypočujte si báseň pedagogičky Márie Barteczkej:

„Hľadám niečo v ničote, hľadám svetlo v tme,
v myšlienke zmysel, v činoch cieľ.

Perlivé steny prázdnych sál
zmáčajú z minulosti tvár.

Dlhý zoznam nemých priezvisk ukrýva len spomienky.

Ľudské tiene zmučených duší za ostnatým drôtom popravení... Milióny dôstojnosti zbavených duší, jalové nádeje bez budúcnosti. Žaloba a strach vo mne zápasí, v hrudi bolestný strach tlačí. Mozgom ruch plynových komôr prebleskne, telo unikať aj zmeravenými nohami chce. Sme nasledujúca generácia a stojíme zahanbení, veď bratov, priateľov sme zbavení. Boli to ľudia: muži, ženy a deti. Skloňme teraz hlavy ich pamäti!“

Niektoré veci sa už menia, ale ešte stále je čo robiť. Pred pätnástimi rokmi sme vo filme Petra Scheinera hovorili o tom, že miestne médiá v tom čase nepovažovali za dôležité zverejniť oznam spomienkovej slávnosti. Našťastie, dnes je to už inak: na webovej stránke mesta, v tlači vydávanej mestom i v iných miestnych médiách sa pozvánka spomienkového dňa objavila.

Do našej študijnej súťaže, ktorú sme vyhlásili už po tretíkrát, sa zapojili žiaci viacerých škôl, ich práce budeme hodnotiť po spomienkovom akte v synagóge. Vďaka patrí aj im, ako aj ich pedagógom.

Čo neurobia iní, musíme vykonať my sami. Našťastie, súčasný život židovskej komunity v Komárne sa už neodvíja od holokaustu. Máme však niekoľko podlžností, ktoré musíme namiesto iných vyriešiť my sami.

Zakrátko plánujeme umiestniť v komárňanskej nemocnici pamätnú tabuľu Móra Lipschera, niekdajšieho riaditeľa inštitúcie. Lekárovi, ktorý vykonal prvú operáciu mozgu v Budapešti, a ktorý bol napriek všetkému vo vysokom veku a ťažko chorý, deportovaný z Komárna. Chceli by sme, aby aj súčasní pacienti nemocnice vedeli, kto tu liečil pred 100 rokmi. Lekár, ktorý nezabúdal na svoj židovský pôvod, ktorý toho veľa urobil pre mesto a ešte počas života mu postavili sochu v areáli nemocnice. V lete roku 1944 sa však nenašiel nikto, kto by mu zachránil život.

(Pokračovanie na strane č. 4.)

Oneskorená spomienka – Pamätná tabuľa venovaná pamiatke dr. Móra Lipschera

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou každého srdečne pozýva na slávnostné odhalenie pamätnej tabule lekára a niekdajšieho riaditeľa komárňanskej nemocnice Móra Lipschera.

Významný chirurg svojej doby Mór Lipscher sa narodil v Čadci, po štúdiu medicíny a niekoľkoročnej práci v Budapešti sa začiatkom 20. storočia zamestnal v Komárne, kde sa krátko stal riaditeľom nemocnice. Váženého lekára na dôchodku deportovali z Komárna v roku 1944 pre jeho židovský pôvod. Stal sa obeťou holokaustu.

Termín:
Nedeľa, 4. septembra 2016, 11:00

Miesto konania:
Budova chirurgického oddelenia komárňanskej nemocnice, Mederčská ulica

Slávnostný príhovor prednesú:
Univ. prof. MUDr. Pavel Traubner,

lekár, čestný predseda Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike, bývalý dekan Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave

Dr. habil. Andor Grósz, lekár, brigádny generál, člen predsedníctva Zväzu maďarských náboženských obcí, predseda Židovskej náboženskej obce v Kecskeméte, predseda kuratória Verejnej nadácie dokumentačného centra a pamätnej zbierky holokaustu.

Každého srdečne očakávame! ■

Európsky deň židovskej kultúry

(Pokračovanie zo strany č. 1.)

15:00 – Mesiac Elul – prednáška piešťanského rabína Zeva Stiefela o mesiaci príprav

15:30 – Odovzdanie cien Kehila a Kehila Chaver v synagóge

15:45 – Koncert Judit Kleinovej a jej priateľov

Na koncerte odznejú najkrajšie a najznámejšie jidiš a klezmer melódie, ktoré poslucháčov pozývajú na malý pomyselný výlet. V rámci koncertu vystúpia: Judit Klein - spev, Katalin Agnecz - harmonika, József Dávid - klarinet, István Rózsa - tuba.

Spríevodné programy:

Aké krásne sú tvoje stany...

Putovná výstava o židovských modlitbách, hodnotách, tradíci-

ach, o súčasnosti a budúcnosti – putovná výstava Maďarského židovského múzea a archívu (www.milev.hu) zriadená v maringotke bude sprístupnená dňa 4. septembra od 13. do 17. hodiny pred budovou Útulku. Vstup voľný. V maringotke sprevádzajú výstavou odborníci zriadovacej inštitúcie.

Detské programy

Deti očakávame v budove Útulku od 13:30 do 15:00 hodiny, kde máme pre ne pripravené remeselnícke činnosti a môžu sa zoznámiť so svetom židovských sviatkov.

Podujatie podporujú: Národný kultúrny fond (NKA), mesto Komárno, Fond Gábora Bethlena, Nitriansky samosprávny kraj, Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Úrad vlády Slovenskej republiky, JHF, Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike, Nadácia EZRA. ■

Slávnostný prejav

(Pokračovanie zo strany č. 3.)

Osudy dvoch ľudí: Évy Abramovics a Móra Lipschera – jedna prežila, druhý sa stal obeťou -, ktorých mená poznáme a o ktorých môžeme Komárňanom aspoň porozprávať.

Mnohí ani deportovaní neboli; postrieľali ich do Dunaja tu, v Komárne. Sú takí, ktorých mená poznáme, ale mnohí z nich zostali bezmenní, ich príbeh odplával dolu riekou na večné veky. Za 72 rokov sa ani na jednom brehu rieky nenašiel nikto, kto by im postavil pamätník. Vedenie mesta i vodohospodársky podnik prijalo našu iniciatívu pozitívne, pomník obetiam holokaustu môže byť postavený na severnom brehu Dunaja. Verím, že aj vďaka nemu sa pozrieme skutočnosti priamo do tváre.

Pred dvadsiatimi rokmi sme pri príležitosti Dňa martýrov rozdávali prvé číslo nášho Spravodajcu. Onedlho uzrie

svetlo sveta jeho 240. číslo. Počas uplynulých 20 rokov nám toho veľa porozprávali tí, ktorí prežili, i potomkovia. Najdôležitejšie však je, že sa v Komárne niečo pohlo. Noviny, klub, programy, sviatočné modlitby, koncerty, výlety. Dnes je to všetko dané, treba len prísť a zúčastniť sa. Tešiť sa spolu s nami počas našich sviatkov, užívať si hodnoty židovskej kultúry. Srdečne každého pozývame.

Oslávencovi pri príležitosti narodenín želáme Bis 120! 120 rokov – veríme, že aj náš Spravodajca sa dožije tohto veku. Útulok, symbolická židovská budova mesta, sa v októbri dožíva 120 rokov.

Dovtedy bude dokončená rekonštrukcia jej prázdnych priestorov, dokazujúc skutočnosť, že úmysel tých, ktorí hrôzy holokaustu naplánovali a ktorí im pri jeho uskutočňovaní pomáhali, sa nezdaril. Konáme v tomto duchu každým dňom a veríme, že túto našu činnosť podporujete aj vy. ■

Myšlienky redaktora

(Pokračovanie zo strany č. 1.)

Nedočkáme sa ho vo dverách Útulku, známe tváre ho už zdravia v nebeskom klube.

Budeš nám chýbať, Balázs, spomienka na Teba bude

večne živá, nikdy nezabudneme na Tvoje nadšenie a žiarivý úsmev! Toto číslo venujeme tvojej pamiatke! S hlbokým zármutkom v mene redaktorov Spravodajcu i členov Židovskej náboženskej obce v Komárne. ■

András Paszternák, PhD.